

D. Baacke, A. Frank, J. Frese, F. Nonne (Hrsg.): **Am Ende - Postmodern? Next Wave in der Pädagogik**. Juventa Verlag. Weinheim und München 1985, 216 sider.

Anmeldt af *Volker Bunzendahl*, stud. psych., ved Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

Steinar Kvale har bedt mig om at anmelde denne over 10 år "gamle" bog om postmodernisme og pædagogik. Bogen er fra 1985, altså fra dengang "det det var" stadigvæk hed DDR, Thomas Ziehe ikke havde skrevet "Ambivalens og mangfoldighed", og Vest-Berlin var stadigvæk kulturel højborg for unge og anderledes tænkende (og Wehrdienstverweigerer). Men at bogen er skrevet for over 10 år siden gør ikke noget, da postmodernismens ydre tegn (arkitektur, kunst, musik) var lidt tidligere ude på gader og "Straßen" i Vest-Tyskland end i på daværende tidspunkt stadig "flippede" lille Danmark. Men Tyskland er en underlig størrelse. Selv om 1980'erne var en tid, hvor alternative tiltag (Die Grünen, kobutikker, cyklister..) fandt indpas i det almene Tyskland, og der dermed var mere tolerance/mangfoldighed at spore i den *samfundsskabte - tyske - virkelighed*, var/er Tyskland på samme tid jo alligevel sig selv: den almindelige tysker holder stadig sin "kæft" og vil helst ikke "falde ud" fra mængden, efter mottoet: "Glücklich ist, wer vergißt, was sowieso nicht zu ändern ist"¹.

Nå, det er jo ikke Tyskland, jeg vil anmelde.

Bogen er faktisk mere aktuell for psykologien i Danmark (Århus) end man umiddelbart skulle tro. Næsten alle forfattere til de 17 artikler kommer fra eller har tilknytning til Universitetet i Bielefeld, som Psykologisk Institut i forbindelse med SOCRATES-programmet agter at udveksle lærerkræfter med.

Den gruppe praktikere/forskere, der står bag ideen om at udgive denne artikelsamling, har mødt hinanden regelmæssigt og i flere år under navnet: Qualitative und quantitative Methoden der pädagogischen Forschung. Som det fremgår af navnet, er forskerne enten pædagoger eller psykologer med pædagogisk interesse.

Bogen indeholder som sagt 17 artikler, der omhandler hvordan postmodernisme, eller talen om den, har påvirket og er ved at påvirke pædagogik som fag, videnskab og virke. Artiklerne er ordnet i en tilfældig rækkefølge, dog synes jeg nu at bogen i starten er mere fritflyvende og kynisk (*Das Vergnügen einen Jaguar zu fahren*²), hvor imod især den sidste artikel formår at samle trådene (*Bewegungen beweglich machen - Oder: Plädoyer für mehr Ironie*³).

Sproget er nok for en ikke-tysker svært tilgængeligt, men på sin forunderlige måde også præcist, men lyder altså i "danske" ører særdeles snørklet. Temaerne rækker fra ironi, det postmoderne som trend, seksualitet, social konstruktivisme, Nietzsche-læsning, konsum som ungdomsreligion, til Ziehe-lignende beskrivelser af lærerens fortabte rolle m.m.

På trods af at sproget er intellektuelt, får læseren kvalitative indblik i forskellige forskeres syn på pædagogikkens og ungdommens situation i nutiden. Selv om bidragyderne tilsyneladende er i

¹ Lykkelig er den, der glemmer, hvad der alligevel ikke står til at forandre.

² Fornøjelsen ved at køre en Jaguar.

³ At gøre bevægelser bevægelige - eller: Fortale for mere ironi.

dialog med hinanden, er de dog langt fra enig, og repræsenterer dermed flere "skoler" og perspektiver.

Derfor er det svært at sige noget entydigt om denne bog. Og dog - der er en gennemgående diskussion om postmodernisme "bare" er en videreudvikling af modernismen, eller noget revolutionært nyt. Og i relation til dette, om pædagogik spiller på "sidste vers", altså ikke har mere at tilbyde, eller om den kan udvikle og forandre sig således, at fremtidens elever kan vokse og udvikle sig i kraft af "nye" pædagogiske tiltag. At se socialisering som den proces, der skal sørge for, at den "anden", det ikke-indviede barn tænker, taler, ja endda føler som os, er ikke tidssvarende mere. Fordi i dag "er alle fortællinger lige-gyldige", og derfor vil man forhåbentlig ikke tilpasse nogen til noget, der også kunne være anderledes.

Ja, man går sågar ind for at legalisere meningsløshed, da "Sinnlosigkeit ein Körpergefühl ist"⁴ (s. 16).

Det ville sprænge både pladsen, og vel også læserens mængde af opmærksomhed, som han/hun vil ofre på denne anmeldelse, hvis jeg ville berette om alle artikler. Så i det følgende vil jeg, vel også i denne bogs ånd, plukke enkelte citater fra nogle af artiklerne, før jeg afslutningsvis prøver at sammenfatte mit indtryk.

På side 33 spørger F. Nonne: er det *postmoderne* et modefænomen? Og plejer pædagoger ikke at hoppe på den ene efter den anden bølge?

Jo, svarer Nonne selv, talen om det postmoderne er "in" lige nu, men i stedet for at mistænkeliggøre dem, der taler om postmodernisme, vil Nonne hellere give nogle vejledninger til at "surfe", til at "ride på med bølgen" i stedet for *bare* at afvise tankegangen, som mange andre foreslår. Nonne citerer Habermas, som i den tyske debat har været fremtrædende i denne diskussion. Habermas opfordrer jo som bekendt til forsvar for det "unvollendete Projekt der Moderne".

Habermas går endda så langt, at han mistænkeliggør dem, der peger på sig selv som postmodernister, og han antyder, at disse opfattes som "politisk ukorrekte" ny-konservatister.

Nonne mener ikke, at dette er nødvendigt. "Die Ausbreitung postmoderner Ironie und Gelassenheit gegenüber den Herrschaftsansprüchen von verbissenen Fortschritts- und Wahrheitsdoktrinen ist ohne Zweifel eine angenehme Tendenz in der Pädagogik"⁵ (s.40).

Men samtidig fortæller han også, at denne postmoderne mode måske "bare er gammel vin på nye flasker". Derfor advarer han os, der kan blive beruset af postmodernisme m.m., om ikke at blive alt for "skæv og højtflyvende", da man så kan undgå at få "tømmermænd" bagefter.

Nogle af artiklerne beskriver også sub-grupper i samfundet, og prøver at beskrive virkeligheden fra deres syn. Det er meget inspirerende læsning, der fint supplerer de mere reflekterende, filosofiske bidrag til bogen.

⁴ Meningsløshed er en kropsfornemmelse.

⁵ Udbredelsen af en postmoderne ironi og afslappethed over for krav på herredømme fra fremskridts- og sandhedsdoktriner er uden tvivl en dejlig tendens i pædagogikken.

Desuden kan jeg godt lide disse forskeres åbenhed og kendskab til, hvad der foregår "på gaden", hvilket gør flere af artiklerne yderst interessante, og for en, der ikke bor i Tyskland, meget informative.

I øvrigt har forfatterne en vis forkærlighed for sub-grupper:

"Die Jugendkulturen zeigen, daß es keine politische, stilistische oder sonstige Avantgarde mehr gibt, auf die sich einschwören läßt, die Anspruch hat auf ein Gefühl von Zeitauthentizität"⁶ (s. 194). Sie konstituieren ihre eigene Welt, zumindest im Raum kultureller Symbole und auf Zeit. ... Sie unterbrechen den Stromkreis gegenseitiger Socialisation."⁷ (s. 204)

Baacke, der står for den længste og afsluttende artikel: *Bewegungen beweglich machen Oder: Plädoyer für mehr Ironie*⁸, kritiserer den ny-konservative, ny-konventionelle pædagogik, som vi heller ikke i Danmark bliver forskånet for i det mindste at måtte høre på. Det er flere, der vil opdrage børnene til nogle "ordentlige" værdier, og nogle skyer ikke midler for at afrette børnene til at blive til almindelige spidsborgere, der spiser chips, drikker cola, ser video, og ønsker sig fint tøj og mange penge. Det mener Baacke er helt forkert, og han bruger ungdoms-kulturene som eksempler på nogle, der helt bevidst forsøger at undgå påvirkningen fra disse Ny-konventionalister.

Fremtidens pædagogik, en post-pædagogik må være en ironisk pædagogik, hvis den skal gøre sig forhåbninger om at fange de unges opmærksomhed. De unges interesse er deres forsøg: "Sinnlichkeit, Geschmeidigkeit, schwebende Bewegung und damit *Freiheit* fühl- und erlebbar zu machen"⁹. (s. 212)

Men hvorfor er Ironie postmoderne spørges der til sidst. Ja, det er den fordi: "Die Moderne betrachtet die Zeit teleologisch, als historischen Fortschritt; die postmoderne Ironie sieht die Zeit rezyklisch, archaisch und alexandrisch zugleich; die Moderne behauptet die Universalität der Vernunft; die postmoderne läßt die Unvernunft zu; ...; postmoderne Ironie stellt das Selbstbewußtsein des Lebensvollzugs heraus, sieht Narziß nicht als Degeneration, sondern als Chance; stellt die postmoderne Ironie die Akzeptanz der Widersprüche in sich selbst entgegen und lehrt: halte es in ihnen aus, wahrscheinlich hast du keine bessere Chance!"¹⁰ (s. 213)

Alt i alt synes jeg det er en spændende og informativ, og ikke mindst tankevækkende artikelsamling, fortrinsvis om pædagogikkens rolle i den nu- og fremtid, som nogle kalder

⁶ Ungdomskulturene viser os, at man ikke skal tro på en stilistisk, politisk eller anden avantgarde, som har krav på en følelse af "tidsautencitet".

⁷ De konstituerer deres egen virkelighed, i det mindste som kultisk symbol- eller tidsrum. ... De afbryder den gensidiges socialisations strømkreds.

⁸ At gøre bevægelser bevægelige - eller: Fortale for mere ironi.

⁹ At gøre sanselighed, smidighed, svævende bevægelse og dermed frihed følelses- og oplevelsesmæssigt muligt.

¹⁰ Modernismen ser tid teleologisk som historisk fremskridt; den postmoderne ironiker ser tid både som recyklist, arkaisk og alexandrisk; modernismen proklamerer fornuftens universalitet; postmodernisme tillader ufornuften; den postmoderne ironi fokuserer på livsvirkens selviagttagelse, ser narcisisme ikke som degeneration, men som chance. ... stiller den postmoderne ironi modsætningens accept i sig selv mod sig selv og lærer: Hold det ud i dem (modsætningerne), sandsynligvis har du ingen andre chancer.

postmodernisme. Nu har jeg læst Steinar Kvaales (1992) psykologiske artikelsamling, "Psychology and Postmodernism", og også Andersons (1995) "The truth about the truth". Jeg synes denne tyske bog er på niveau med Kvaales, og bedre end det amerikanske forsøg på at samle for mange og for korte artikler. Fordelen ved Kvaales og denne tyske bog er, at den er skrevet af personer, der har kendskab til hinanden. Dette dybere kendskab, der muliggør dialog og kritiske samtaler med hinanden, både før, under og efter man skriver med på en artikelsamling, synes jeg er en kvalitet, som man kan "mærke" bogen besidder.

Derfor er den vedkommende. Især for pædagogisk interesserede forskere/psykologer og undervisere.

Men desværre er det de færreste danskere, der efterhånden orker at læse tysk. Og "that's a pity", oder "das ist schade", da vi dermed må nøjes med de meget mere "flade" amerikanske udgivelser, der ofte ikke rigtig kommer os europæere ved. En tysk og en dansk psykolog/pædagog har meget til fælles og rent geografisk mulighed for at "se" hinanden, og derfor vil en øget interesse mellem disse to landes forskere kunne højne kvaliteten af vores forskningsmæssige arbejde.

Så er man interesseret i særdeles gennemtænkte ideer og tanker inden for pædagogikken i Tyskland, er denne bog stadig aktuel, måske især fordi vi i Danmark først befinder os på Tysklands 1985-stadie, i det mindste på nogle områder. Selv om "vi" vel selv synes, at "vi" altid har været forud for tyskerne på nogle andre områder (som f. eks. friskoler, forbud mod afstraffelse, større tolerance, mindre ensretning..).

Men det er jo en helt anden snak.

Hvis det er nogle af dem, der har skrevet med på denne bog, som vi skal møde i forbindelse med SOCRATES-programmet, tror jeg, vi har noget at glæde os til.